

ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ İLE OKUMA İLGİ VE ALIŞKANLIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
ADÜ. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
sedasaracal@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Nilgün YENİCE
ADÜ. Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Nuri KARASAKALOĞLU
ADÜ. Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

ÖZET

Günümüz toplumları; bilgiye kolay erişebilen, onu kullanıp üretimine katkı sağlayabilen, analiz, sentez ve değerlendirme yapabilme gücü ile iletişim ve eleştirel düşünme becerilerine sahip olan, araştıran, sorgulayan, yaratıcı, evrensel değerleri özümsemiş, kendisini sürekli geliştiren bireylere gereksinim duymaktadır. Bu bağlamda eğitim sistemlerinden, bu özellikleri taşıyan insan gücünü yetiştirmesi beklenmektedir. Özellikle sınıf öğretmenleri, bahsedilen niteliklerin öğrencilere kazandırılabilmesi açısından kritik öneme sahiptir. Bu nedenle; eldeki araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının iletişim ve problem çözme becerileri ile okuma ilgi ve alışkanlıkları incelenmiştir. Araştırma, ADÜ ve DEÜ Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören toplam 184 sınıf öğretmeni adayı üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada verilerin analizi için SPSS 12 programı kullanılmış, ayrıca problemler doğrultusunda ANOVA, LSD testleri uygulanmış, korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; sınıf öğretmeni adaylarının iletişim becerilerinin yeterli, okuma ilgilerinin orta, problem çözme becerilerinin de yeterli düzeyde bulunduğu görülmektedir. Öğrenme-öğretme sürecini yönlendiren öğretmen adaylarının okuma ilgi ve alışkanlığının kazandırılması için hizmet öncesi ve hizmet içi öğretmen eğitiminde birtakım önlemler alınmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayları, iletişim becerileri, problem çözme becerileri, okuma ilgi ve alışkanlıkları.

THE RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION AND PROBLEM SOLVING SKILLS AND READING INTEREST AND HABITS OF CANDIDATE TEACHERS'

ABSTRACT

Present-day societies require individuals who can reach knowledge easily, use it and add to production of knowledge, have power about analysis, synthesis, evaluation, communication and critical thinking skills, investigator, make interrogation, assimilate creative and universal values, progress continuously. In this context, it is expected from education systems that to train manpower which have these qualifications. Particularly, it is fact that classroom teachers' having communication and critical thinking skills and reading interest and habit have critical importance in terms of gain these qualifications to students. Therefore, in this paper, those candidate classroom teachers' communication and problem solving skills and reading interest and habits have been investigated. Adnan Menderes University and Dokuz Eylül University Education Faculties' totally 184 candidate classroom teachers took place in the study sampling. In this study, for analyzing valuables; used SPSS 12 programme and also ANOVA and LSD tests were applied and correlations coefficients was calculated in the direction of sub-problems. According to investigation results it was shown that the candidates' of classroom teachers' communication and problem solving skills are at an "adequate" level. The students' interests in reading were shown to be at "moderate" level and their reading habits were "inadequate". Some precautions must be taken in the pre-service and in-service teacher training in order to make teacher candidates directing the learning-teaching process be interested in reading and make reading a habit for them.

Key Words: Candidate Teachers, Communication Skills, Problem Solving Skills, Reading Interest And Habits

* Bu çalışma 04-05 Mayıs 2006 tarihleri arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi tarafından düzenlenen III. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Sempozyumunda sunulan sözlü bildirinin geliştirilmiş şeklidir.

GİRİŞ

Günümüz toplumları; bilgiye kolay erişebilen, onu kullanıp üretimine katkı sağlayabilen, analiz, sentez ve değerlendirme yapabilme gücü ile iletişim ve eleştirel düşünme becerilerine sahip olan, araştıran, sorgulayan, yaratıcı, evrensel değerleri özümsemiş kendisini sürekli geliştiren, bağımsız düşünebilen, üretken, yapıcı ve demokratik değerler ile bütünleşmiş bireylere gereksinim duymaktadır. Bu bağlamda, eğitim sistemlerinin bu özellikleri taşıyan insan gücünü yetiştirmesi beklenmektedir (Saracaloğlu ve Kaşlı, 2001; Saracaloğlu, 2003). Kuşkusuz, söz konusu niteliklerin çocuk ve gençlere kazandırılabilmesi için, öncelikle bu özellikleri öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin taşıması gerekmektedir.

İletişim becerileri ise, insan yaşamının kaçınılmaz bir boyutunu oluşturmaktadır (Cüceloğlu, 1987). İletişim; bilgi, beceri, duygu, düşünce, tutum ve tavırların paylaşılması ya da anlamların ortak kılınması süreci olarak tanımlanmaktadır (Bolat, 1990). Verilmek istenen mesajın anlamı, taraflarca aynen paylaşılmadığı sürece iletişimin gerçekleşmesi mümkün değildir. Nitekim yapılan bazı araştırmalarda (Çulha ve Dereli, 1987; Özer, 1995), ülkemizdeki iletişim sorunlarının artma eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Üzerinde önemle durulması gereken husus, alanları ne olursa olsun tüm öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öğrencileriyle ve birbirleri arasında iletişim kurmak durumunda olduklarının bilincinde olmalarıdır. Yapılan araştırmalar öğrenci başarısının, öğretmenin sınıf içindeki iletişim becerisiyle doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Pektaş, 1989; Weis ve diğ., 1990; Davies ve Iqbal, 1997).

Bugünün toplumu, değerlere körü körüne bağlı bireyleri değil, kritik ve analitik düşünebilen, yaratıcı, karşılaştığı değişik problemleri çözebilen bireyleri gerektirmektedir. Bu bağlamda problem çözme, bireyin demokratik tavır ve tutum geliştirme, eleştirel düşünme, karar verme, sorgulama ve yansıtıcı düşünme gibi becerilerini geliştirmektedir (Demirel, 2004). Problem yaratan değil, problem çözebilen bir gençlik yetiştirebilmek için bu yöntemin öğretmen adaylarınca bilinmesi ve etkili bir şekilde kullanılması gerekir. Öğretmen, yapılandırmacı bir yaklaşımla öğrencilerin farklı yaş dilimlerine göre düşünme ve problem çözme aşama ve stillerini göz önüne alarak, belirli bir problem çözümünü

empoze etmek yerine, öğrencinin problem çözme becerisinin gelişmesini desteklemelidir (Dona ve diğ., 1997).

Eğitim sisteminin önemli görevlerinden birisi de, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Okumak, insanda olumlu ilgilerin ve etkilerin uyanıp gelişmesine yardım etmekte ve kendi kendini eğitmesine katkıda bulunmaktadır (Tezcan, 1983). Ayrıca okuduğunu tam ve doğru olarak anlama, okuyucunun okunanları yaşantı ile değerlendirme, onları dil ve düşünce yönünden eleştirel yargılama gibi bazı alışkanlıkların kazandırılmasını da gerektirmektedir (Akçamete, 1989).

Ne var ki, ülkemizde özellikle çocukların ve gençlerin okuma alışkanlığının gittikçe azaldığı görülmektedir. Kitap okuyanların sayısı 1965'te % 27, 1980'de % 5.7, 1990'da % 2.5, 1997'de % 3.5 olarak belirlenmiş ve 1965'deki oranın onda birine gerilediği ortaya konulmuştur (Özen, 1998). Bir başka araştırmada da Japonların bir yılda ortalama 25, İsveçlilerin 10, Fransızların ise 7 kitap okuduğu; ülkemizde ise bir yılda altı kişiye yalnızca bir kitap düştüğü saptanmıştır (Odabaş, 2005). Aynı şekilde, çeşitli araştırmalarda (Esgin ve Karadağ, 2000; Semerci, 2002; Balcı, 2003; Saracaloğlu ve diğ., 2003; Filiz, 2004) gençlerin okuma alışkanlığının oldukça yetersiz bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu araştırmalar öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarının incelenmesi gerektiğinin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Söz konusu gereksinimden kaynaklanan çalışmanın; öğretmen yetiştiren kurumlara, öğretmenlere ve ilgili konuda çalışan araştırmacılara katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerileri ile okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının iletişim beceri puanları; üniversitelere, sınıflara, cinsiyete ve yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının problem çözme beceri puanları; üniversitelere, sınıflara, cinsiyete ve yaşa göre değişmekte midir?

3. Öğretmen adaylarının okuma ilgi puanları; üniversitelere, sınıflara, cinsiyete ve yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

4. Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıkları; üniversitelere, sınıflara, cinsiyete ve yaşa göre değişmekte midir?

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini eğitim fakülteleri oluşturmaktadır. Çalışma evreni olarak ise, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi seçilmiştir. Araştırmanın uygulandığı gün ve saatte derslerde bulunan ve gönüllü olan öğrenciler örnekleme yer almıştır. Araştırma örneklemini, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalı 1. (n=48) ve 4. sınıfta okuyan (n=50) öğrenciler ile Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalı 1. (n=43) ve 4. sınıfta (n=43) öğrenim gören toplam 184 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 59.8'i kız, % 40.2'si erkektir. Yaş ortalaması ise 20.13 ± 1.90 'dır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak; Öğretmen İletişim Becerileri Ölçeği (Çetinkanat, 1998), Problem Çözme Envanteri (Şahin ve diğ., 1993), Okuma İlgisi Ölçeği ve Okuma Alışkanlığı Anketi (Dökmen, 1994) ile 10 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır.

Öğretmen İletişim Becerileri Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Çetinkanat (1998) tarafından yapılan ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Eldeki araştırmada ise, güvenirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Toplam 44 sorudan oluşan ölçeğin empati, saydamlık, eşitlik, etkililik ve yeterlilik olmak üzere beş

alt boyutu bulunmaktadır. Yüksek puanlar iletişim becerilerinin yeterli olduğunu ifade etmektedir.

Problem Çözme Envanteri: Envanter bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini algılayışını ölçen bir özdeğerlendirme ölçeğidir. Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen, Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından uyarlanan envanterin güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise, .83 olarak hesaplanmıştır. 35 sorudan oluşan envantere Aceleci, Düşünen, Kaçınma (Kaçınan), Değerlendirici, Kendine Güvenli ve Planlı Yaklaşım olmak üzere 6 faktör bulunmaktadır. Toplam puanın yüksekliği, bireyin problem çözme becerilerinin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Okuma İlgisi Ölçeği: Araştırmada katılımcıların okuma ilgisi Dökmen (1994) tarafından geliştirilen araç ile ölçülmüştür. 20 maddeden oluşan 5'li Likert tipi ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği $r = .78$ olarak bulunmuştur. Eldeki araştırmada ise güvenilirlik katsayısı .71 olarak hesaplanmıştır.

Okuma Alışkanlığı Anketi: Dökmen (1994) tarafından geliştirilen Okuma Alışkanlığı Yetişkinler Formu Anketi, 17 maddeden oluşan bir araçtır.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırmanın amaçları doğrultusunda yüzde dökümleri alınmış, χ^2 ve tek yönlü varyans analizi ile t ve Scheffe testleri uygulanmıştır. Araştırmada SPSS-11.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Önem düzeyi ise .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Eldeki çalışmanın ilk alt problemine ilişkin veriler F ve t-testi ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının İletişim Beceri Toplam Puanlarının Çeşitli Değişkenlere İlişkin t Testi ve Varyans Analizi Sonuçları

Değişkenler		N	\bar{x}	ss	t/F	p
Üniversite	Adnan Menderes	98	229.24	18.03	1.042	.299
	Dokuz Eylül	86	226.44	18.41		
Sınıf	1. sınıf	91	233.41	15.53	4.221	.000*
	4. sınıf	93	222.56	19.10		
Cinsiyet	Kız	110	230.03	15.57	1.922	.056
	Erkek	74	224.81	21.27		
Yaş	17-18	48	234.02	14.62	4.777	.003**
	19-20	51	230.43	16.53		
	21-22	70	223.88	17.49		
	23 ve üzeri	15	218.86	28.50		

Öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin toplam puanlarının üniversitelere ve cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmediği saptanmıştır. Buna karşın, iletişim beceri puanları sınıf ($t=4.22$, $p<.001$) ve yaş ($F_{(3,180)}=4.78$, $p<.005$) açısından anlamlı bir şekilde değişmektedir. Bu durum birinci sınıf öğrencileri ve 17-20 yaş grubu lehinedir.

Sınıf öğretmeni adaylarının iletişim beceri puanları alt boyutlar açısından da irdelenmiştir. Buna göre, sınıf öğretmeni adaylarının üniversiteler açısından saydımlık alt boyutunda ($t=2.154$, $p<.05$); sınıflar açısından saydımlık dışındaki tüm alt boyutlarda; cinsiyet açısından yeterlik alt boyutunda ($t=2.778$, $p<.01$) yaş açısından da saydımlık ve yeterlik dışındaki tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir.

Adnan Menderes Üniversitesi (ADÜ) Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencileri tüm iletişim becerileri alt boyutlarında ve toplam olarak Dokuz Eylül Üniversitesi (DEÜ) Buca Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinden daha yüksek puanlar elde etmişlerdir. Ancak bu durum, daha önce de ifade edildiği gibi, istatistiksel açıdan yalnızca saydamlık alt boyutunda anlamlı bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının sınıflara göre iletişim becerileri alt boyutlar açısından incelendiğinde, empati ($t=4.873$, $p<.001$), eşitlik ($t=3.911$, $p<.001$), etkililik ($t=5.102$, $p<.001$) ve yeterlik ($t=2.280$, $p<.05$) puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir değişim oluşturmaktadır. Bu durum birinci sınıf öğrencileri lehinedir. Başka bir anlatımla, 4. sınıf öğrencilerinin iletişim beceri puanları daha düşük düzeydedir. Bu durumda, 1. sınıf öğrencilerinin iletişim becerilerinin 4. sınıflardan daha yeterli olduğu söylenebilir.

Katılımcıların cinsiyete göre iletişim beceri düzeyleri toplam ve tüm alt boyut puanları açısından incelendiğinde, kız öğrencilerin görece olarak erkeklerden daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Ne var ki, istatistiksel olarak yalnızca yeterlik alt boyutunda kızlar lehine anlamlı bir değişim bulunmaktadır. Söz konusu durum, istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmasa bile, kız öğrencilerin iletişim becerisi açısından kendilerini daha yeterli bulduklarını düşündürmektedir. Bu bulgu, kızların öğretmen iletişim becerilerinde daha başarılı oldukları biçiminde yorumlanabilir. Bununla birlikte, erkek öğrencilerin iletişim becerilerinin de “yeterli” düzeyde olduğu söylenebilir.

Gençlerin iletişim becerileri puan ortalamalarının yaş açısından saydamlık ve yeterlik dışındaki tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Buna göre, empati ($F_{(3,180)}=6.332$, $p<.001$), eşitlik ($F_{(3,180)}=5.429$, $p<.001$) ve etkililik ($F_{(3,180)}=5.047$, $p<.005$) puan ortalamaları arasında yaşa göre anlamlı bir değişim olduğu belirlenmiştir. Scheffe testi sonucuna göre, bu değişim 17-20 yaş grupları ile 22 ve daha büyük yaştaki katılımcılar arasındadır. Söz konusu durum 17-20 yaş grubu lehinedir.

İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Katılımcıların problem çözme beceri toplam puanlarına ilişkin veriler F ve t-testi ile analiz edilmiş ve bu bulgulara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Beceri Toplam Puanlarının Çeşitli Değişkenlere İlişkin Varyans Analizi ve t Testi Sonuçları

Değişkenler		N	\bar{x}	ss	t/F	p
Üniversite	Adnan Menderes	98	88.60	18.17	-,584	.560
	Dokuz Eylül	86	88.00	13.56		
Sınıf	1. sınıf	91	87.59	14.53	.280	.780
	4.sınıf	93	86.92	17.67		
Cinsiyet	Kız	110	86.26	15.65	-1.015	.311
	Erkek	74	88.72	16.88		
Yaş	17-18	48	87.68	15.56	.231	.875
	19-20	51	88.37	14.53		
	21-22	70	86.65	17.49		
	23 ve üzeri	15	84.86	17.96		

Tablo 2’ye göre; öğrencilerin problem çözme becerilerine ilişkin toplam puanlarının üniversitelere, sınıflara, cinsiyete ve yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı saptanmıştır. Öğrencilerin problem çözme beceri puanları alt boyutlar açısından da irdelenmiştir. Buna göre, gençlerin üniversiteler açısından kaçınma alt boyutunda ($t=-2.345$, $p<.05$) farklılaştığı ve bu durumun ADÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencileri lehine olduğu belirlenmiştir.

Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Öğrencilerin okuma ilgisi toplam puanlarına ilişkin veriler F ve t-testi ile analiz edilmiş ve bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Okuma İlgisi Puanlarının Çeşitli Değişkenlere İlişkin t Testi ve Varyans Analizi sonuçları

Değişkenler		N	\bar{x}	ss	F/t	p
Üniversite	Adnan Menderes	98	53.52	8.64	0.50	.961
	Dokuz Eylül	86	53.45	9.65		
Sınıf	1. sınıf	91	52.62	9.12	-1.273	.205
	4. sınıf	93	54.33	9.06		
Cinsiyet	Kız	110	56.21	8.18	5.311	.000*
	Erkek	74	49.43	8.94		
Yaş	17-18	48	52.91	8.92	1.855	.139
	19-20	51	53.03	9.30		
	21-22	70	55.08	8.85		
	23 ve üzeri	15	49.40	9.43		

Tablo 3 incelendiğinde; gençlerin okuma ilgilerinin cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaştığı; buna karşın, üniversitelere ($t=0.50$, $p>.05$), sınıflara ($t=-1.273$, $p>.05$) ve yaşa ($F=1.855$, $p>.05$) göre anlamlı bir değişim göstermediği sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca araştırmada, kız öğrencilerin okuma ilgi puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t=5.311$; $p<.001$).

Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarına ilişkin bulgular χ^2 analizi ile test edilmiştir. Gençlerin derslerinden arta kalan zamanlarda okudukları materyaller ve sıklığına ilişkin yanıtları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Okudukları Materyal Türleri ve Sıklığı

Tür	Hiç		Çok az		Oldukça		Çok Fazla	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Gazete	-	-	26	14.1	105	57.1	53	28.8
Mizah	35	19.0	89	48.4	45	24.5	15	8.2
Bilim Teknik	36	19.6	102	55.4	39	21.2	7	3.8
Çeşitli Dergi	19	10.3	77	41.8	72	39.1	16	8.7
Sanat Kitapları	15	8.2	48	26.1	70	38.0	51	27.7
Kültür kitapları	49	26.6	73	39.7	54	29.3	8	4.3
Bilimsel Kitaplar	39	21.2	84	45.7	51	27.7	10	5.4

Tablo 4'e göre; öğrencilerin sırasıyla gazete, sanat kitapları (roman, hikaye, vb.), çeşitli dergiler, mizah dergisi, bilimsel kitaplar, kültür kitapları (deneme, vb.) ve bilim teknik dergisi okuduğu saptanmıştır.

Katılımcıların okudukları materyal türleri irdelendiğinde; gazete ($\chi^2=3.105$, $p=.212$), mizah dergisi ($\chi^2=6.852$, $p=.077$), bilim teknik dergisi ($\chi^2=3.484$, $p=.323$), çeşitli dergiler ($\chi^2=5.437$, $p=.142$), sanat kitapları ($\chi^2=7.525$, $p=.057$), kültür kitapları ($\chi^2=2.036$, $p=.565$) ve bilimsel kitaplar ($\chi^2=3.129$, $p=.372$) okumanın üniversitelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde değişmediği saptanmıştır.

Gazete ($\chi^2=1.512$, $p=.470$), mizah dergisi ($\chi^2=4.379$, $p=.223$) ve kültür kitapları ($\chi^2=4.696$, $p=.195$) okumanın cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı ancak çeşitli dergiler ($\chi^2=12.103$, $p=.007$) ile sanat kitapları ($\chi^2=23.249$, $p=.001$) okumanın kızlar; bilim teknik dergileri ($\chi^2=7.906$, $p=.048$) ile bilimsel kitaplar ($\chi^2=10.425$, $p=.015$) okumanın erkekler lehine olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda, kız öğrencilerin daha çok roman, hikaye, vb. türler ile çeşitli dergileri okumayı yeğlerken, erkek katılımcıların daha çok bilim teknik kitapları ile bilimsel kitapları tercih ettikleri ifade edilebilir.

Gençlerin okudukları materyal türlerinin yalnızca kültür kitapları ($\chi^2=9.734$, $p=.021$) ve bilimsel kitaplar ($\chi^2=8.589$, $p=.035$) okumanın sınıflara göre anlamlı bir değişim gösterdiği, buna karşın gazete ($\chi^2=1.075$, $p=.584$), mizah dergisi ($\chi^2=3.283$, $p=.357$) bilim teknik dergileri ($\chi^2=7.514$, $p=.057$), çeşitli dergiler ($\chi^2=5.622$, $p=.132$) ile sanat kitapları ($\chi^2=4.656$, $p=.199$) okumanın farklılaşmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre; son sınıf öğrencilerinin daha çok kültür kitapları okumaya yöneldikleri, 1. sınıfların ise bilimsel kitapları tercih ettikleri söylenebilir.

Gazete ($\chi^2=4.035$, $p=.672$), mizah dergisi ($\chi^2=8.299$, $p=.504$), çeşitli dergiler ($\chi^2=10.024$, $p=.349$), sanat ($\chi^2=4.986$, $p=.836$) ve kültür kitapları ($\chi^2=12.244$, $p=.200$) okumanın yaşa göre anlamlı bir değişim göstermediği, buna karşın bilim teknik dergisi ($\chi^2=19.450$, $p=.022$) ile bilimsel kitap ($\chi^2=21.878$, $p=.009$) okumanın 19-20 yaş grubu lehine farklılaştığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, bilimsel kitaplar ile bilim teknik dergilerini okumayı tercih eden gençlerin 19-20 yaş grubunda yoğunlaştığı ifade edilebilir.

Öğrencilerin %16.8 (n=31)'i hiç kitap okumadığını ifade ederken, %30.4 (n=56)'ü bir; yine %30.4 (n=56)'ü iki; %12.5 (n=51)'i üç; %9.8 (n=18)'i dört ve daha fazla kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Bu durum; üniversite ($\chi^2=4.817$, $p=.307$), sınıf ($\chi^2=6.606$, $p=.158$), cinsiyet ($\chi^2=6.073$, $p=.194$) ve yaş ($\chi^2=9.859$, $p=.628$) açısından değişmemektedir. Katılımcıların %29.3 (n=54)'ü hiç dergi okumadığını belirtirken, %20.7 (n=38)'si bir; yine %23.4 (n=43)'ü iki; %10.9 (n=20)'ü üç; %15.8 (n=29)'i dört ve daha fazla dergi okuduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum; üniversite ($\chi^2=.913$, $p=.923$), sınıf ($\chi^2=9.033$, $p=.060$), cinsiyet ($\chi^2=1.815$, $p=.770$) ve yaş ($\chi^2=17.699$, $p=.125$) açısından değişmemektedir

Öğrenciler ayda ortalama 1.7 kitap ve 1.9 dergi okumaktadırlar. Bu durum; üniversitelere ($t=.659$, $p=.511$) ve cinsiyete ($\chi^2=.636$, $p=.526$) göre değişmemekte; buna karşın sınıf ($t=-3.603$, $p=.001$) ve yaş ($\chi^2=2.928$, $p=.035$) açısından farklılık göstermektedir. Bu durum 4. sınıf öğrencileri ve 19 yaşından büyük gençler lehinedir. Başka bir anlatımla, yaş büyüdükçe gençlerin okudukları kitap sayısı da artmaktadır.

Katılımcıların yalnızca %9.2 (n=17)'si “yeterince” kitap okuduklarını belirtirken, %66.8 (n=123)'i ise yeterince okumadığını ifade etmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin %23.9 (n=44)'ü da “kısmen” cevabını vermiştir. Bu durum; üniversiteler ($\chi^2=4.182$, $p=.124$), sınıf ($\chi^2=1.695$, $p=.4280$) ve yaş ($\chi^2=6.533$, $p=.366$) açısından farklılaşmazken, cinsiyete ($\chi^2=7.525$, $p=.023$) göre .05 düzeyinde değişmektedir. Bu bulgu, yeterince ve kısmen okuma açısından kızlar lehinedir.

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin üçte ikisinin yeterince kitap okumadıkları saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin yeterince kitap okuyamama sebepleri önem sırasına göre; “kitap fiyatlarının yüksek olması, dostlarla/arkadaşlarla sohbetin daha çekici olması, yorgun olma, işlerden/derslerden vakit bulamama ve televizyon seyretmeyi tercih etme” şeklinde sıralanmıştır.

Ayrıca iletişim ve problem çözme becerileri arasında (%24; $p<.001$) ve okuma ilgileri ile problem çözme becerisinin değerlendirici alt boyutunda negatif ve düşük düzeyde (%19; $p<.05$) anlamlı ilişkiler olduğu, buna karşın okuma ilgileri ile iletişim becerilerinin yeterlik alt boyutunda pozitif ve düşük düzeyde (%16; $p<.05$) anlamlı bir ilişki bulunduğu ortaya konulmuştur.

TARTIŞMA

Araştırma bulguları incelendiğinde, öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin puanlarının üniversitelere ve cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde değişmediği saptanmıştır. Buna karşın, iletişim beceri puanlarının sınıf ve yaş açısından anlamlı bir şekilde değiştiği bulunmuştur. Bu durum birinci sınıf öğrencileri ve 17-20 yaş grubu lehinedir. Başka bir anlatımla, birinci sınıf öğrencilerinin iletişim becerileri, dördüncü sınıf öğrencilerinden daha yeterli düzeydedir. Ayrıca 21 ve daha büyük yaştaki öğrencilerin iletişim becerileri, kendilerinden küçük yaştaki öğrencilerden daha yetersiz bulunmuştur.

ADÜ Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin tüm iletişim becerileri alt boyut ve toplam puanlarında DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinden daha yüksek puanlar elde ettikleri yönündeki bulgular, iletişim becerilerini geliştirebilecek derslerin ve etkinliklerin ADÜ Eğitim Fakültesinde daha fazla olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim Saracaloğlu ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu durumda, öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin oldukça yeterli ve üniversite değişkeninden bağımsız olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının sınıflara göre iletişim becerilerinin alt boyutlar açısından incelenmesi sonucunda, empati, eşitlik, etkililik ve yeterlik puan ortalamalarının anlamlı bir değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum birinci sınıf öğrencileri lehinedir. Başka bir anlatımla, 4. sınıf öğrencilerinin iletişim beceri puanları daha düşük düzeydedir. Bu durumda, 1. sınıf öğrencilerinin iletişim becerilerinin 4. sınıflardan daha yeterli olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara benzer şekilde Güven ve Akyüz (2001), Saracaloğlu ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan araştırmalarda da iletişim beceri düzey puanları ile cinsiyet değişkeni arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir değişim olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, söz konusu araştırma bulgularının eldeki çalışma bulgularıyla birbirini desteklediği söylenebilir. Sonuç olarak, iletişim becerileri açısından kız öğrencilerin daha yeterli oldukları ifade edilebilir.

Ayrıca çalışma sonunda, öğretmen adaylarının iletişim becerileri puan ortalamalarının yaş değişkeni açısından empati, eşitlik ve etkililik puan ortalamaları arasında anlamlı bir

değişim olduğu belirlenmiştir. Bu değişim 17-20 yaş grupları ile 22 ve daha büyük yaşta katılımcılar arasında ve 17-20 yaş grubu lehinedir. Buna göre, daha küçük yaşta katılımcıların iletişim becerilerinin daha yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının sınıflara göre problem çözme becerileri alt boyutlar açısından incelendiğinde, hiçbir parametrede anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, Katkat ve Mızrak (2003)'ün sınıf yükseldikçe problem çözme becerisinin de yükseldiği yönündeki bulgusu ile çelişkilidir. Bu durum, farklı örneklem grubu ile çalışılmış olmasından kaynaklanabilir.

Çalışma sonunda öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği yönündeki bulgular literatürdeki benzer çalışmaların (Çam, 1996; Kasap, 1997; Basmacı, 1998; Görmez, 1998; Erdem, 2001; Güven ve Akyüz, 2001; Serin, 2001; Özkütük ve arkadaşları, 2003) bulguları ile paralellik gösterirken, problem çözme becerisinin cinsiyete göre farklılaştığı yönündeki bazı çalışma (Dinçer, 1995; Korkut, 2002) bulguları ile çelişmektedir. Söz konusu durum farklı örneklem grupları ile çalışılmış olmasından kaynaklanabilir. Bununla birlikte eldeki araştırmada, cinsiyet değişkeni açısından sadece aceleci ve değerlendirici boyutlarında tespit edilen farklılık; değerlendirici yaklaşımın kızlar lehine olduğu yönündeki araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir (Dinçer, 1995; Saracaloğlu ve diğ., 2002).

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre, öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin yaşlara göre değişmediği yönünde elde edilen bulgular, çeşitli araştırma (Erdem, 2001; Güven ve Akyüz, 2001; Özkütük ve diğ., 2003) bulguları ile tutarlı olup birbirini destekler niteliktedir.

Öğretmen adaylarının okuma ilgisi puanları, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermezken, üniversitelere, sınıflara ve yaşa göre farklılık göstermektedir. Okumaya yönelik ilginin söz konusu değişkenlerden bağımsız olduğu ifadesini destekleyen bu bulgu; çeşitli araştırmalarla da paralellik göstermektedir (McCoy ve diğ. 1991; Stone ve Wu, 1993; Tipaldi, 1999; Saracaloğlu ve diğ., 2003).

Araştırma sonucuna göre, kız öğrencilerin okumaya yönelik ilgilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çeşitli araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir

(Dökmen,1990; Stone ve Wu 1993; Saracaloğlu ve diğ., 2003; Gömleksiz, 2005). Bu bağlamda, sözü edilen araştırmaların birbirini desteklediği söylenebilir.

Öğretmen adaylarının okuma alışkanlıklarına ilişkin elde edilen bulgular, öğrencilerin sırasıyla gazete, sanat kitapları, çeşitli dergiler, mizah dergisi, bilimsel kitaplar, kültür kitapları ve bilim teknik dergisi okuduğu yönündedir. Eldeki araştırma bulgusu çeşitli araştırmalar (Russikoff ve Pilgreen, 1994; Sheorey ve Mokhtari, 1994; Zhiming, 2000; Semerci, 2002) tarafından desteklenmektedir.

Araştırmada, öğretmen adaylarının okudukları materyal türleri irdelenmiş; gazete, mizah dergisi, bilim teknik dergisi, çeşitli dergiler, sanat kitapları, kültür kitapları ve bilimsel kitaplar okumanın üniversitelere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir değişiklik göstermediği tespit edilmiştir. Bu durumda, sınıf öğretmeni adaylarının okudukları materyallerin benzer nitelikte ve üniversite değişkeninden bağımsız olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Gazete, mizah dergisi ve kültür kitapları okumanın cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı ancak çeşitli dergiler ile sanat kitapları okumanın kızlar; bilim teknik dergileri ile bilimsel kitaplar okumanın erkekler lehine olduğu tespit edilen araştırma bulguları; Saracaloğlu ve arkadaşları (2003) ve Gömleksiz (2005) tarafından yapılan araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre öğrenciler ayda ortalama 1.7 kitap ve 1.9 dergi okumaktadırlar. Çeşitli araştırmalarda ise (Dökmen, 1990; Dökmen, 1994; Esgin ve Karadağ, 2000; Zhiming, 2000; Saracaloğlu ve diğ., 2003; Filiz, 2004) öğrencilerin ayda yaklaşık 2.2 ila 5.7 adet kitap okudukları belirlenmiştir. Eldeki araştırmada üniversite öğrencilerinin ayda okuyabildikleri 1.7'lik ortalama kitap sayısı, söz konusu araştırmalardaki ortalamalardan oldukça düşüktür. Bu durum; üniversitelere ve cinsiyete göre değişiklik göstermezken; sınıf ve yaş açısından farklılık göstermektedir. Tespit edilen bu farklılığın 4. sınıf öğrencileri ve 19 yaşından büyük gençler lehine olması durumu, yaş büyüdükçe öğretmen adaylarının okumuş oldukları kitap sayısının da arttığı düşüncesini desteklemektedir.

Üniversite öğrencilerinin üçte ikisinin yeterince kitap okumadığı sonucunu ortaya koyan bu araştırma bulguları, literatürdeki çeşitli araştırma sonuçları (Dökmen, 1990;

McNinch ve Steelman, 1990; Esgin ve Karadağ, 2000; Semerci, 2002; Balcı, 2003; Saracaloğlu ve diğ., 2003) ile tutarlılık göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin yeterince kitap okuyamama sebepleri önem sırasına göre sıralandığında elde edilen bulgular, Dökmen (1994), Tipaldi (1999), Esgin ve Karadağ (2000), Saracaloğlu ve arkadaşları (2003), Gömleksiz (2005), Odabaş (2005) ve Yılmaz (2006) tarafından yapılan araştırmaların bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu durum; üniversitelere, sınıflara, cinsiyete ve yaşa göre anlamlı bir değişim oluşturmamaktadır.

Sonuç olarak öğrencilerin okuma alışkanlıklarının “yetersiz” olduğu söylenebilir. Bu vargı, çeşitli araştırmalarla da desteklenmektedir (Dökmen, 1990; McNinch ve Steelman, 1990; Labonty, 1991; McCoy ve diğ., 1991; Andrews, 1992; Meyer, 1993; Timbs, 1993; Esgin ve Karadağ, 2000; Semerci, 2002; Balcı, 2003; Saracaloğlu ve diğ., 2003).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Eldeki araştırmada; sınıf öğretmeni adaylarının iletişim ve problem çözme becerilerinin “yeterli” düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Bu durum, onların gelecekte başarılı öğretmenler olacağını düşündürmektedir. Öğrencilerin okumaya yönelik ilgilerinin ise, “orta” düzeyde ve okuma alışkanlıklarının da “yetersiz” olduğu saptanmıştır. Bu durum; gençlerin söz konusu özelliklerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları ışığında aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

1. Öğretmen yetiştirme programlarında öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalar yapılmalıdır. Örneğin, iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik derslere ve seminer, konferans, kurs v.b etkinliklere yer verilmelidir. Ayrıca sosyal kulüpler kurularak öğrencilerin çeşitli etkinliklere katılması sağlanabilir.

2. Eğitim Fakültelerine öğrencilerinin düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik dersler konulmalı ve öğretim elemanları derslerde öğrencilerin düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim yaklaşımlarını kullanmalıdır.

3. Üniversite bünyesinde öğrenciler arasında belirli zamanlarda eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı olacak münazara, açık oturum ve proje çalışmaları gibi etkinlikler düzenlenebilir.

4.Öğretmen adaylarının okuma ilgilerini geliştirmek için çeşitli dersler kapsamında kitap okuma, inceleme ve eleştirilerine yönelik ödevler ve projeler verilmelidir.

5. Tüm öğrencilerin kitaba ulaşma olanaklarını arttırmak gereklidir. Bu nedenle üniversite ve fakülte kütüphanelerinin zenginleştirilmesi ve daha işlevsel kılınması yararlı olacaktır. Bu konuda özel kişi veya kurumlardan da destek sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G., (1989). Üniversite Öğrencilerinin Okumalarının Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 22 (2), 735-736.
- Andrews, S. V., (1992). Becoming Serious Writers/Readers: Providing Encouragement and Contexts for Learning?. Paper presented at *the Annual Indiana Teachers Applying Whole Language Conference*. (Terre Haute, IN, Feb 22, 1992). ERIC ED345230.
- Balcı, V., (2003). Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 158, Bahar 2003.
- Basmacı, S. K., (1998). *Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Bolat, S., (1990). *Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı-Öğrenci İletişimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Cüceloğlu, D., (1987). *İnsan İnsana*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Çam, S., (1996). *İletişim Becerileri Eğitimi Programı Eğitiminin Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çetinkanat, C., (1998). Öğretmen adayları ve Müfettişlerin Bakış Açısından Öğretmen İletişim Becerileri. *Eğitim Yönetimi* 4, 14: 209-221.
- Çulha, M. ve Dereli, A.A., (1987). Atılganlık Eğitimi Programı. *Psikoloji Dergisi* 6, 21: 124-127.
- Davies, L. ve Iqbal, Z., (1997). Tensions in teacher training for school effectiveness the of Pakistan. *School Effectiveness and School improvement*. 8, 2: 254-266.
- Demirel, Ö., (2004). *Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Deniz, M. E.; Arslan, C.; Hamarta, E., (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 31, 374-389.
- Dinçer, F. Ç., (1995). *Anaokuluna Devam Eden 5 Yaş Grubu Çocuklarına Kişiler Arası Problem Çözme Becerilerinin Kazandırılmasında Eğitimin Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Dona, M. T., Campbell, L. M. ve Luretta, N.V., (1997). Theoretical bases for reform of science Teacher education. *The Elementary School Journal*. 97, 4: 419-432.
- Dökmen, Ü., (1990). Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Okuma Becerileri, İlgileri, Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23: 2, 394-418.
- Dökmen, Ü., (1994). *Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psikososyal Bir Araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları
- Erdem, Y., (2001). Yüksekokul ve Sağlık Meslek Lisesi Mezunu Hemşirelerin Problem Çözme Becerileri. *Yeni Tıp Dergisi*, 18(1): 11-13.
- Esgin, A. ve Karadağ, Ö., (2000). Üniversite Öğrencilerinde Okuma Alışkanlığı. *Popüler Bilim*, 82: 19-23, Eylül.
- Filiz, K. (2004). Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Okuyan Öğrencilerin Meslekle İlgili Okuma ve Araştırma Alışkanlıkları. *GÜ. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24, 2: 231-242.
- Gömlüksiz, M. N., (2005). Geleceğin Öğretmenlerinin Kitap Okumaya İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1,1
- Görmez, İ., (1998). *Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Problem Çözme ve Araştırma Üzerine Bir Çalışma İstatistiksel Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Güven, A. ve Akyüz, M. Y., (2001). Öğretmen Adaylarının İletişim ve Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 1: 13-22.

- Kasap, Z., (1997). *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Problem Çözme Başarısı İle Problem Çözme Tutumu Arasında İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Katkat, D. ve Mızrak, O., (2003). Öğretmen Adaylarının Pedagojik Eğitimlerinin Problem Çözme Becerilerine Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı 158
- Korkut, F., (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22: 177-184
- LaBonty, J., (1991). College Students as Readers. *Reading Horizons*. 32, 1: 21-32
- McCoy, D. and Others., (1991). Surveys of Independent Reading: Pinpointing the Problems, Seeking the Solutions. Paper presented at *the Annual Meeting of the College Reading Association*.(Cristal City, VA, Oct 31-Nov 3, 1991). ERIC ED341021.
- McNinch, G. W. and Steelman, P., (1990). *Perceived Reading Status of Teacher Education Students*. *Reading Improvement*, Fall. 27 (3), 203-206.
- Meyer, R. J., (1993). Preservice Teachers' Literacy Autobiographies and Teacher Development. Paper presented at *the Annual Meeting of the National Reading Conference*. (Charleston, SL, Dec 1, 1993). ERIC ED367620.
- Odabaş, H., (2005). Ülkemizde Okuma Alışkanlığı ve Eleştirel Okuma.
http://www.humanity.ankara.edu.tr/bilgibelge/ogrelfiles/ho/Ulkemizde_okm_al_ve_el_okm.doc
- Özen, F., (1998). Türkiye'de Okuma Alışkanlığı ve Öğretmenin Sorumluluğu. *Eğitim Sen Demokratik Eğitim Kurultayı*, 2-6 Şubat 1998. 571-590. Ankara: Volkan Matbaası.
- Özer, A. K., (1995). *İletişimsizlik Becerisi*. İstanbul: Varlık Yayınları. Sayı: 406.
- Özkütük, N., Silkü, H.A., Orgun, F. ve Yalçınkaya, M., (2003). Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerileri. *Ege Eğitim Dergisi*, 2: 1-9.
- Pektaş, S., (1989). Sözel Olmayan Öğretmen Davranışlarının Öğretime Etkileri. *Çağdaş Eğitim*. 14 (148), 32-36.
- Russikoff, K. A. and J. L. Pilgreen., (1994). Shaking the Tree of 'Forbidden Fruit': A Study of Light Reading. *Reading Improvement*. 31, 2: 122-124

- Saracaloğlu, A. S. ve Kaşlı, A., (2001). Öğretmen Adaylarının Bilgisayara Yönelik Tutumları ile Başarıları Arasındaki İlişki. *Ege Eğitim Dergisi*. 1,1:112-127.
- Saracaloğlu, A. S., Özkütük, N. ve Silkü, A., (2001). “Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri”. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Bolu: 7-9 Haziran 2001.
- Saracaloğlu, A. S., Serin, O. ve Bozkurt, N., (2002). Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Başarıları Arasındaki İlişki. *2000’li Yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu*. İstanbul: 29-31 Mayıs 2002
- Saracaloğlu, A. S. (2003). 21. Yüzyılda Öğretmen Adaylarının Nitelikleri. *Atatürk ve Cumhuriyete Armağan*.
- Saracaloğlu, A. S., Bozkurt, N. ve Serin, O., (2003). Üniversite Öğrencilerinin Okuma İlgileri ve Okuma Alışkanlıklarını Etkileyen Faktörler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 4, 12: 149-158
- Semerci, Ç., (2002). Türk Üniversitelerinde Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları. *Eğitim ve Bilim*. 27, 125: 36-43.
- Serin, O., (2001). *Lisans ve Lisansüstü Düzeydeki Fen Grubu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri, Fene ve Bilgisayara Yönelik Tutumları ile Başarıları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sheorey, R. and Mokhtari, K., (1994). The Reading Habits of Developmental College Students at Different Levels of Reading Proficiency. *Reading Improvement*. 31, 3: 156-166, Fall.
- Stone, G. and Wu, L., (1993). Influences of Gender and Adolescents Pleasure Book Reading on Young Adult Media Use. Paper presented at *the Annual Meeting of the Association for Education in Journalism and Mass Communication*. (76th, Kansas City, MO. August 11-14). ERIC ED361682.
- Şahin, N., Şahin, H. N. ve Heppner, P., (1993). Bulunduğu kaynak: Savaşır, I. ve Şahin H. N. Problem Çözme Envanteri. Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. *Bilişsel Davranışçı Türk Psikologlar Derneği Yayınları*. Ankara: 1997, 79-85.
- Tezcan, M., (1983). *Boş Zamanlar Sosyolojisi*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 134.

- Timbs, L. C. Jr., (1993). From Couch Potatoes to Readers: Enriching Undergraduate Education. *Journalism Educator*. 48, 2: 81-83, Sum.
- Tipaldi, E. I., (1999). *Squeezing Reading into our Students' Lives*. <http://www-unix.oit.umass.edu/~cmoran/wmwp/tipaldi.htm> .
- Weis, L., Combleth, C., Zeeichner, K. M. ve Appie M. W., (1990). *Curriculum for tomorrow's schools*. Buffalo Research institute an Education for Teaching Graduate School of Education, State University of New York: May, 1-28.
- Yılmaz, Z. A., (2006). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığı. *İlköğretim Online*. 5, 1: 1-6.
- Zhiming, L., (2000). *Reading is on the Rise in China*. <http://www.honco.net7100days/02/200-0526.liu.html>.